

Ziua de 26 octombrie 1949 n-a fost o zi a marilor știri. Maestrul Clemente Manuel Zabala, șeful de redacție al ziarului unde îmi făceam ucenicia de reporter, încheie ședința de dimineață cu două sau trei sugestii de rutină. Nu încredință o sarcină concretă niciunui redactor. Câteva minute mai târziu află prin telefon că tocmai se începuse golirea criptelor funerare din vechea mănăstire Santa Clara, și-mi ordonă fără prea multe iluzii:

– Du-te până acolo să vezi dacă e rost de ceva.

Istorică mănăstire a călugărițelor clarise, prefăcută în spital de aproape un secol, urma să fie vândută pentru a se construi în loc un hotel de cinci stele. Neprețuita sa capelă era aproape sub cerul liber din cauza năruirii lente a acoperișului, dar în criptele ei rămâneau îngropate trei generații de episcopi și starețe și tot felul de oameni de vază. Primul pas era s-o golească, să dea rămășițele celor care le reclamă și să arunce restul la groapa comună.

M-a surprins primitivismul metodei. Muncitorii deschideau mormintele cu târnăcopul și sapa, scoteau sicriele putrezite care se fărâmau la cea mai mică mișcare și separau osemintele de amestecul de pulbere, fâșii de îmbrăcămintă și șuvițe de păr ofilite. Cu cât mortul era mai

ilustru, cu atât mai anevoioasă era munca, fiindcă trebuiau să scormonească printre ruinele trupurilor și apoi să cearnă foarte fin reziduurile pentru a recupera pietrele prețioase și orfevrăriile.

Șeful șantierului copia datele de pe lespede într-un caiet de școală, orânduia oasele în grămezi separate și punea deasupra fiecăreia foaia cu numele ca să nu se încurce. Astfel că prima imagine pe care am văzut-o intrând în lăcașul sfânt a fost un lung șir de movilițe de oseminte, încinse de cumplitul soare de octombrie ce se revărsa năvalnic printre spărturile tavanului, și fără nicio altă identitate decât numele scris cu creionul pe o bucată de hârtie. După aproape o jumătate de veac mai simt încă stuporarea stârnită de mărturia aceea îngrozitoare a trecerii devastatoare a anilor.

Erau acolo, printre mulți alții, un vicerege din Peru și amanta sa tainică; don Toribio de Cáceres y Virtudes, episcop al acestei dioceze; mai multe starețe ale mănăstirii, printre care maica Josefa Miranda, și licențiatul în arte, don Cristóbal de Eraso, care-și consacraseră jumătate din viață construirii tavanelor ornamentate cu muluri și fleuroni. Se mai afla o criptă acoperită cu lespede de al doilea marchiz de Casaldueiro, don Ygnacio de Alfaro y Dueñas, însă, când au deschis-o, s-a văzut că era goală și nefolosită. În schimb, rămășițele marchizei sale, doña Olalla de Mendoza, zăceau sub propria lespede în cripta alăturată. Șeful șantierului n-a dat nicio importanță; nu era ceva neobișnuit ca un nobil din partea locului să-și fi pregătit mormântul și să fi fost îngropat în altul.

În a treia firdă de la altarul principal, pe partea Evangheliei, acolo era știrea. Lespede de sări în bucăți la cea dintr-o lovitură de târnăcop, și niște plete vii, de culoarea

aramei înflăcărate se revărsară în afara criptei. Șeful șantierului a vrut să le scoată întregi cu ajutorul muncitorilor, dar cu cât trăgeau de ele, cu atât păreau mai lungi și mai bogate, până când se iviră ultimele şuvițe, lipite încă de o țeastă de fetiță. În firidă nu mai rămaseră decât niște oscioare mărunte și împrăștiate, iar pe lespede de piatră cioplită, mâncată de salpetru, se putea citi doar un nume de botez, fără cele de familie: Sierva María de Todos los Angeles. Întinse pe jos, pletele splendide măsurau douăzeci și doi de metri și unsprezece centimetri.

Șeful șantierului îmi explică fără uimire că părul uman crește un centimetru pe lună chiar și după moarte, și douăzeci și doi de metri îi părură o medie obișnuită pentru două sute de ani. Mie, în schimb, nu mi s-a părut ceva obișnuit, fiindcă bunica îmi povestea în copilărie legenda unei micuțe marchize de doisprezece ani, cu pletele târându-i-se pe pământ ca o trenă de mireasă, care murise de turbare dintr-o mușcătură de câine, și era venerată în satele din Caraibi grație nenumăratelor minuni pe care le săvârșise. Gândul că acel mormânt ar putea fi al ei a fost pentru mine știrea acelei zile și obârșia acestei cărți.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
Cartagena de Indias, 1994

UNU

Un câine cenușiu cu o stea în frunte năvăli în labirintul târgului în prima duminică din decembrie, trânti mesele cu grătare, făcu prăpăd prin tarabele indienilor și corturile cu lozuri de loterie, și pe deasupra mușcă patru persoane care i se iviră în cale. Trei erau sclavi negri. Ultima a fost Sierva María de Todos los Angeles, fiica unică a marchizului de Casaldüero, care se dusesse cu o slujnică să cumpere o ghirlandă cu clopoței pentru sărbătorirea celor doisprezece ani pe care avea să-i împlinească.

Aveau instrucțiuni să nu treacă dincolo de Poarta Neguțătorilor, dar slujnica se aventură până la podul mobil din mahalaua Getsemaní, atrasă de larva portului cu trafic de negri, unde era pe sfârșite debarcarea unei încărcături de sclavi din Guineea. Vaporul companiei din Cadix pentru comerțul cu negri fusese așteptat cu înfrigurare de mai bine de o săptămână, căci la bordul lui surveniseră morți inexplicabile. Străduindu-se să le ascundă, aruncaseră în apă leșurile, fără balast. Marea furtunoasă le-a scos pe uscat, și zorii zilei le-au găsit pe țărm, desfigurate de umflare și cu o ciudată culoare vinetie. Nava a fost ancorată în afara golfului de teamă să nu fie o izbucnire a vreunei molime africane, până când se dovedi că fusese doar o otrăvire cu alimente stricate.

La ceasul la care câinele trecu prin târg se încheiase debarcarea încărcăturii supraviețuitoare, într-o stare de sănătate depreciată într-un hal fără hal, și se încerca să se compenseze pierderile cu un singur exemplar care valora cât toate la un loc. Era o captivă abisiniană cu o statură de șapte palme, unsă cu melasă de trestie de zahăr în locul uleiului comercial de rigoare, și de o frumusețe atât de tulburătoare, că părea ireală. Avea nasul fin, craniul oval, ochii oblici, dinții intacți și alura ambiguă a unui gladiator roman. N-o însemnă cu fier roșu în ȧarc, nici nu-i strigară vârsta ori starea sănătății, ci o scoaseră la vânzare numai și numai pentru frumusețe. Prețul pe care guvernatorul îl plăti pentru ea, fără tocmeală și cu bani peșin, a fost greutatea ei în aur.

În fiecare zi se întâmpla ca niște câini fără stăpân să muște pe careva în timp ce fugăreau pisici sau se luptau cu vulturii pentru stârvurile din drum, și mai cu seamă în epoca de belșug și afluență în care Flota Galioanelor trecea spre târgul de la Portobelo. Patru sau cinci oameni mușcați în aceeași zi nu alungau somnul nimănui, și cu atât mai puțin o rană ca aceea pe care o avea Sierva María, ce abia dacă i se zărea la glezna stângă. Așa încât slujnica nu se alarmă. Îngrijii copila cu mâna ei, oblojind-o cu un amestec de lămâie și pucioasă, și-i spălă pata de sânge de pe fustă, și nimeni nu se mai gândi la nimic altceva decât la petrecerea din ziua când avea să împlinească doisprezece ani.

Bernarda Cabrera, mama fetei și soția fără titluri a marchizului de Casaldueo, luase în zorii acelei zile un purgativ puternic: șapte boabe de antimoniu într-un pahar cu zahăr rafinat. Fusesse o metisă neîmblânzită din așa-nu-mita aristocrație de tejghea; seducătoare, hrăpăreață, pusă

pe chefuri, și cu un nesaț în pânțele gata să sature o cazarmă. Totuși, în câțiva ani dispăruse din lume din cauza abuzului de miere fermentată și de pastile de cacao. Ochii de țigancă își stinseră văpaia, farmecul i se risipi, pierdea sânge și vărsa fiere, iar trupul de sirenă de odinioară deveni puhav și arămiu ca cel al unui mort de trei zile, și scăpa niște vânturi asurzitoare și pestilențiale ce speriau dulăii.

Abia dacă mai ieșea din alcov, și chiar și atunci umbla în pielea goală, sau cu o pelerină de serj fără nimic pe dedesubt care o făcea să pară mai despuiată decât dacă nu s-ar fi îmbrăcat.

Avusese șapte scaune până când se întorsese servitoarea care o însoțise pe Sierva María și care nu-i vorbi despre mușcătura câinelui. În schimb, îi comentă scandalul din port iscat de vinderea slavei.

– Dacă-i așa de frumoasă cum se spune, poate fi abisiniană, zise Bernarda.

– Însă, chiar de-ar fi regina din Saba, nu mi se părea cu puțință ca s-o cumpere cineva plătind greutatea ei în aur.

– Or fi vrut să spună în pesos de aur, zise.

– Nu, o lămuri, atât aur cât cântărește negresa.

– O sclavă înaltă de șapte palme nu cântărește mai puțin de o sută douăzeci de livre, spuse Bernarda. Și nu există femeie, nici neagră, nici albă, care să valoreze o sută douăzeci de livre de aur, poate numai dacă scoate diamante pe fund.

Nimeni nu fusese mai priceput decât ea la negoțul cu sclavi și știa că, dacă guvernatorul o cumpărase pe abisiniană, n-avea să fie pentru ceva atât de sublim cum ar fi să-i servească la bucătărie. Atunci auzi primele flajolete și petardele de sărbătoare, și imediat hărmălaia dulăilor din cuști. Ieși în livada de portocali să vadă ce se întâmplă.